

I. DOCTRINĂ

ASPECTE ESENȚIALE PRIVIND RECUNOAȘTEREA ȘI EXECUTAREA ACTELOR AUTENTICE ȘI A TRANZACȚIILOR JUDICIARE ÎN MATERIE DE SUCCESIUNI, AVÂND ÎN VEDERE REGULAMENTUL (UE) NR. 650/2012¹

Conf. univ. dr. **Guillaume Payan**²

Rezumat

Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind succesiunile transfrontaliere reglementează, printre altele, recunoașterea și executarea actelor autentice și a tranzacțiilor judiciare. Circulația acestor titluri între statele membre ale Uniunii Europene se realizează în conformitate cu o procedură de încuviințare a executării, bazată pe modelul utilizat, de exemplu, în fostul Regulament (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 „Bruxelles I”. Analiza acestei proceduri relevă două caracteristici principale. Aceasta este o procedură clasică și parțial uniformă.

Cuvinte-cheie: cooperare judiciară civilă; succesiuni transfrontaliere; recunoaștere și executare, tranzacție judiciară, act autentic; procedura de *exequatur*.

ESSENTIAL ASPECTS REGARDING THE RECOGNITION AND EXECUTION OF AUTHENTIC DEEDS AND JUDICIAL TRANSACTIONS IN THE MATTER OF SUCCESSIONS, CONSIDERING REGULATION (EU) NO. 650/2012

Abstract

Regulation (EU) no. 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on cross-border successions regulates, among other things, the recognition and enforcement of authentic documents and judicial transactions. The circulation of these

---

¹ Studiul a fost susținut în cadrul celei de-a X-a ediție a Colocviului Internațional de Drept, Studii Europene și Relații Internaționale cu tema „Universalitatea patentă a dreptului succesoral – *Lex successionis*: între tradiție legislativă și valori moderne”, organizat de Facultatea de Drept a Universității „Titu Maiorescu” din București, la București (România), în perioada 12-13 mai 2022.

² Universitatea din Toulon (FRANȚA), consultant al Uniunii Internaționale a Executorilor Judecătorești (UIHJ), guillaume.payan@univ-tln.fr.

QUESTIONS CLÉS CONCERNANT LA RECONNAISSANCE ET L'EXÉCUTION DES ACTES AUTHENTIQUES ET DES TRANSACTIONS JUDICIAIRES EN MATIÈRE DE SUCCESSIONS DANS LA PERSPECTIVE DU RÈGLEMENT (UE) N° 650/2012¹

Maître de conférences **Guillaume Payan**²

Résumé

Le règlement (UE) n°650/2012 du Parlement européen et du Conseil du 4 juillet 2012 sur les successions transfrontières organise notamment la reconnaissance et l'exécution des actes authentiques et des transactions judiciaires. La circulation de ces titres entre les États membres de l'Union européenne se fait en application d'une procédure de déclaration constatant la force exécutoire élaborée sur le modèle retenu par exemple dans l'ancien règlement (CE) n°44/2001 du Conseil du 22 décembre 2000 « Bruxelles I ». L'analyse de cette procédure révèle deux traits caractéristiques principaux. Il s'agit d'une procédure très classique et partiellement uniforme.

Mots-clés: coopération judiciaire civile, successions transfrontières, reconnaissance et exécution, transaction judiciaire, acte authentique, procédure d'*exequatur* allégée.

ESSENTIAL ASPECTS REGARDING THE RECOGNITION AND EXECUTION OF AUTHENTIC DEEDS AND JUDICIAL TRANSACTIONS IN THE MATTER OF SUCCESSIONS, CONSIDERING REGULATION (EU) NO. 650/2012

Abstract

Regulation (EU) no. 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on cross-border successions regulates, among other things, the recognition and enforcement of authentic documents and judicial transactions. The circulation of these titles between the member states of the European Union is carried out in accordance

---

¹ Contribution à la 10e édition du Colloque international sur le Droit, les Études européennes et les Relations internationales sur le thème «L'universalité patente du droit des successions – *Lex successionis*: entre tradition législative et valeurs modernes», organisé par la Faculté de droit de l'Université «Titu Maiorescu » de Bucarest, à Bucarest (Roumanie), les 12 et 13 mai 2022.

² Professeur à l'Université de Toulon (FRANCE), consultant Union Internationale des Huissiers de Justice (UIH), guillaume.payan@univ-tln.fr.

titles between the member states of the European Union is carried out in accordance with an execution approval procedure, based on the model used, for example, in the former Regulation (EC) no. 44/2001 of the Council of December 22, 2000 „Brussels I”. The analysis of this procedure reveals two main features. This is a classic and partially uniform procedure.

Keywords: civil judicial cooperation, cross-border successions, recognition and enforcement, judicial transaction, authentic document, *the exequatur* procedure.

1. După cum indică și titlul său, Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 „privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești, precum și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și crearea unui certificat european de moștenitor”³ acoperă cele trei direcții tradiționale ale dreptului internațional privat european: competența internațională, legea aplicabilă și recunoașterea și executarea transfrontalieră a hotărârilor judecătorești și a altor titluri executorii⁴. Numai dispozițiile referitoare la cel de-al treilea element al acestui triptic sunt relevante pentru prezentul studiu. Înainte de a merge mai departe, se poate adăuga că, deși Regulamentul (UE) nr. 650/2012 transpune, în domeniul succesiunilor transfrontaliere, anumite norme de drept internațional privat european cuprinse în alte regulamente, acesta inovează, pe de altă parte, prin crearea „certificatului european de succesiune”⁵.

2. Crearea unei proceduri de încuviințare a executării silite. În domeniul său de aplicare, prezentul regulament permite ca hotărârile judecătorești (capitolul IV din regulament) și anumite acte extrajudiciare (capitolul V din regulament) să fie executorii în alt stat membru decât cel în care au fost obținute.

În acest sens, regulamentul prevede o procedură de încuviințare a executării. Înainte de a examina fondul, este necesar să se facă câteva observații introductive cu privire la domeniul de aplicare material, spațial și temporal al acestei proceduri.

3. Domeniul de aplicare material al procedurii. În primul rând, în ceea ce privește domeniul de aplicare material al procedurii de încuviințare a executării silite, trebuie subliniat faptul că nu este vorba despre executarea efectivă a titlurilor executorii, care este încă lăsată în mare parte la latitudinea legislației naționale a statelor membre. Se are în vedere doar circulația transfrontalieră a acestor titluri executorii, în scopul executării în statul membru solicitat. Mai exact, sunt vizate trei categorii de documente:

³ JOUE nr. L 201, 27 iulie 2012, p. 107.

⁴ Aceeași soluție a fost favorizată și în alte domenii, cum ar fi obligațiile de întreținere (Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008: JOUE nr. L 7, 10 ianuarie 2009, p. 1) și procedurile de insolvență [Regulamentul (UE) nr. 2015/848 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 mai 2015: JOUE nr. L 141, 5 iunie 2015, p. 19]. Această alegere se explică prin dorința de a reuni, într-un singur instrument legislativ, toate normele de drept internațional privat aplicabile într-un anumit domeniu. Este o sursă de simplificare a noului Spațiu european de justiție civilă.

⁵ Scopul „Certificatului european de moștenitor” este de a facilita procedurile moștenitorilor, legatarilor, executorilor testamentari sau administratorilor unei succesiuni cu implicații transfrontaliere, permițându-le să își dovedească statutul respectiv și să își exercite drepturile și/sau competențele într-un alt stat membru (Reg. (UE) nr. 650/2012, art. 63).

with an execution approval procedure, based on the model used, for example, in the former Regulation (EC) no. 44/2001 of the Council of December 22, 2000 „Brussels I". The analysis of this procedure reveals two main features. This is a classic and partially uniform procedure.

Keywords: civil judicial cooperation, cross-border successions, recognition and enforcement, judicial transaction, authentic document, *the exequatur* procedure.

1. Comme son intitulé l'indique, le règlement (UE) n°650/2012 du Parlement européen et du Conseil du 4 juillet 2012 «relatif à la compétence, la loi applicable, la reconnaissance et l'exécution des décisions, et l'acceptation et l'exécution des actes authentiques en matière de successions et à la création d'un certificat successoral européen»³, couvrent les trois volets traditionnels du droit international privé européen: la compétence internationale, la loi applicable ainsi que la reconnaissance et l'exécution transfrontières des décisions de justice et autres titres exécutoires⁴. Seules les dispositions relatives au troisième élément de ce triptyque concernent la présente étude. Avant d'aller plus loin, on peut ajouter que si le règlement (UE) n°650/2012 transpose, dans le domaine des successions transfrontières, certaines règles de droit international privé européen figurant dans d'autres règlements, il innove, en revanche, en créant le «certificat successoral européen»⁵.

2. Création d'une procédure de déclaration constatant la force exécutoire.

Dans son champ d'application, ce règlement permet aux décisions de justice (chapitre IV du règlement) et à certains actes extrajudiciaires (chapitre V du règlement) d'être exécutoires dans un État membre différent de celui dans lequel ils ont été obtenus.

À ce sujet, le règlement prévoit une procédure de déclaration constatant la force exécutoire. Avant d'en examiner la substance, quelques remarques liminaires s'imposent quant aux champs d'application matériel, spatial et temporel de cette procédure.

3. **Champ d'application matériel de la procédure.** S'agissant tout d'abord du domaine matériel de la procédure de déclaration constatant la force exécutoire, il convient de souligner qu'il n'est pas ici question de l'exécution proprement dite des titres exécutoires, laquelle demeure aujourd'hui largement abandonnée aux législations nationales des États membres. Seule est envisagée, la circulation transfrontière desdits titres exécutoires, aux fins d'exécution dans l'État membre requis. Plus précisément, trois catégories de titres sont concernées: les «décisions de justice», les «actes authentiques»

³ JOUE n° L 201, 27 juillet 2012, p. 107.

⁴ La même solution a été privilégiée dans d'autres matières, telles que celles des obligations alimentaires (règlement (CE) n°4/2009 du Conseil du 18 décembre 2008: JOUE n° L 7, 10 janvier 2009, p. 1) et des procédures d'insolvabilité (règlement (UE) n°2015/848 du Parlement européen et du Conseil du 20 mai 2015: JOUE n° L 141, 5 juin 2015, p. 19). Ce choix s'explique par la volonté de réunir, dans un même instrument législatif, l'ensemble des règles de droit international privé applicables dans un domaine donné. C'est une source de simplification de l'Espace judiciaire civil européen émergent.

⁵ Le «certificat successoral européen» a pour finalité de faciliter les démarches des héritiers, des légataires, des exécuteurs testamentaires ou encore des administrateurs d'une succession ayant des incidences transfrontières, en leur permettant de prouver leurs statuts respectifs et d'exercer leurs droits et/ou pouvoirs dans un autre État membre (Règl. (UE) n°650/2012, art. 63).

„hotărâri judecătorești”, „acte autentice” și „tranzacții judiciare”. Fiecare dintre aceste denumiri trebuie înțeleasă în sens „european”, așa cum este definit în regulament.

În contextul acestui studiu, o atenție deosebită va fi acordată articolelor 60 și 61 din regulament, care se referă la caracterul executoriu al „actelor autentice” și, respectiv, al „tranzacțiilor judiciare”. În conformitate cu articolul 3 din regulament, prin tranzacție judiciară se înțelege „o tranzacție în materie de succesiune aprobată de o instanță sau încheiată în fața unei instanțe în cursul unei proceduri”. În mod similar, un act autentic este definit ca fiind „un act în materie de succesiune întocmit sau înregistrat în mod oficial ca act autentic într-un stat membru și a cărui autenticitate: [...] se referă la semnătura și la conținutul actului autentic; și [...] a fost stabilită de o autoritate publică sau de o altă autoritate împuternicită în acest sens de către statul membru de origine”⁶. Aceste definiții sunt similare cu cele din alte regulamente adoptate în domeniul cooperării judiciare în materie civilă⁷. Acest lucru face parte din crearea unei veritabile culturi judiciare europene și ar trebui să fie aprobat. Este într-adevăr de dorit ca definițiile date acestui tip de termeni – care se regăsesc în mai multe instrumente europene – să fie identice.

De asemenea, pentru a fi eligibile pentru această procedură de încuviințare a executării, aceste acte autentice și tranzacții judiciare trebuie să fie executorii în statul membru de origine. Din nou, aceasta este o transpunere a principiului tradițional conform căruia un titlu de proprietate nu poate avea mai multe efecte în străinătate decât în statul în care a fost obținut.

4. Domeniul de aplicare spațial al procedurii. Regulamentul se aplică în toate statele membre ale UE, cu excepția Danemarcei și a Irlandei. Înainte de ieșirea sa din UE (Brexit), nici Regatul Unit nu era vizat de acest regulament.

5. Domeniul de aplicare temporal al procedurii. În sfârșit, în ceea ce privește domeniul de aplicare în timp, sunt vizate actele autentice întocmite sau înregistrate în mod oficial, precum și tranzacțiile judiciare aprobate sau încheiate începând cu 17 august 2015⁸.

---

⁶ Pentru o ilustrare în ceea ce privește certificatele naționale de moștenire eliberate de notarii polonezi și lituanieni, a se vedea, respectiv, CJUE (1st Ch.), 23 mai 2019, *WB*, aff. C-658/17, ECLI:EU:C:2019:444 precum și CJUE (1re ch.), 16 iulie 2020, *E.E.*, aff. C-80/19, ECLI:EU:C:2020:569. Pentru a stabili dacă un document întocmit de un notar poate fi calificat drept „act autentic” în sensul Regulamentului (UE) nr. 650/2012, Curtea de Justiție examinează dacă notarul poate fi calificat drept „instanță”. Într-adevăr, dacă sunt calificate drept instanțe, trebuie să se considere că acestea emit „decizii” și nu „acte autentice”. Distincția este importantă deoarece motivele de refuz al recunoașterii și executării sunt mai numeroase în ceea ce privește hotărârile judecătorești. Notarii vor fi considerați „instanțe” în cazul în care „acționează prin delegare sau sub controlul unei autorități judiciare” (hotărârea *E.E.*) și sub rezerva respectării dispozițiilor articolului 3 § 2 din Regulamentul (UE) nr. 650/2012.

⁷ Domeniu reglementat în prezent de articolul 81 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE). Pentru definiții similare, a se vedea în special cele cuprinse la articolul 2 din Regulamentul (CE) nr. 4/2009 privind recuperarea obligațiilor de întreținere (JOUE nr. 7, 10 ianuarie 2009, p. 1).

⁸ Regl. (UE) nr. 650/2012, art. 84.

et les «transactions judiciaires». Chacun de ces titres doit être entendu dans un sens «européen», tel que défini dans le règlement.

Dans le cadre de cette étude, l'attention sera particulièrement portée sur les articles 60 et 61 du règlement, qui concernent respectivement la force exécutoire des «actes authentiques» et des «transactions judiciaires». Conformément à l'article 3 du règlement, une transaction judiciaire est entendue au sens d'une «transaction en matière de successions approuvée par une juridiction ou conclue devant une juridiction au cours d'une procédure». De même, un acte authentique est défini comme un «acte en matière de succession dressé ou enregistré formellement en tant qu'acte authentique dans un État membre et dont l'authenticité: [...] porte sur la signature et le contenu de l'acte authentique; et [...] a été établie par une autorité publique ou toute autre autorité habilitée à le faire par l'État membre d'origine»⁶. Ces définitions sont similaires à celles que l'on retrouve dans les autres règlements adoptés dans le domaine de la coopération judiciaire civile⁷. Cela participe de la création d'une véritable culture judiciaire européenne et doit être approuvé. Il est en effet souhaitable que les définitions données à ce type de termes – que l'on retrouve dans plusieurs instruments européens – soient identiques.

De même, pour être éligibles à cette procédure de déclaration constatant la force exécutoire, ces actes authentiques et transactions judiciaires doivent être exécutoires dans l'État membre d'origine. Là encore, il s'agit de la traduction du principe traditionnel suivant lequel un titre ne peut pas avoir plus d'effets à l'étranger, que dans l'État dans lequel il a été obtenu.

4. Champ d'application spatial de la procédure. Le règlement s'applique à tous les États membres de l'Union européenne, à l'exception du Danemark et de l'Irlande. Avant son départ de l'Union (Brexit), le Royaume-Uni n'était pas non plus concerné par ce règlement.

5. Champ d'application temporel de la procédure. S'agissant enfin du domaine d'application temporel, sont concernés les actes authentiques formellement dressés ou enregistrés ainsi que les transactions judiciaires approuvées ou conclues à compter du 17 août 2015⁸.

⁶ Pour une illustration à l'égard de certificats nationaux d'hérédité délivrés par les notaires polonais et les notaires lituaniens, voir respectivement CJUE (1re ch.), 23 mai 2019, *WB*, aff. C-658/17, ECLI:EU:C:2019:444 ainsi que CJUE (1re ch.), 16 juillet 2020, *E.E.*, aff. C-80/19, ECLI:EU:C:2020:569. Pour savoir si un acte rédigé par un notaire peut être qualifié d'«acte authentique» au sens du règlement (UE) n°650/2012, la Cour de justice contrôle si le notaire peut être qualifié de «juridiction». En effet, s'ils sont qualifiés de juridictions, on doit considérer qu'ils rendent des «décisions» et non des «actes authentiques». La distinction est importante car les motifs de refus de reconnaissance et d'exécution sont plus nombreux à l'égard des décisions judiciaires. Les notaires seront considérés comme des «juridictions» dans le cas où ils «agissent par délégation ou sous le contrôle d'une autorité judiciaire» (arrêt *E.E.*) et sous réserve du respect des dispositions de l'article 3, § 2, du règlement (UE) n°650/2012.

⁷ Domaine actuellement couvert par l'article 81 du Traité sur le fonctionnement de l'Union européenne (TFUE). Pour des définitions semblables, voir notamment celles présentes dans l'article 2 du règlement (CE) n°4/2009 sur le recouvrement des obligations alimentaires (*JOUE* n° L 7, 10 janv. 2009, p. 1).

⁸ Règl. (UE) n°650/2012, art. 84.

6. Conținutul procedurii de constatare a forței executorii. În lumina acestor observații introductive, poate fi evaluat conținutul procedurii de constatare a forței executorii. Pentru a o analiza, pot fi utilizate două unghiuri de analiză: cel oferit de mediul legislativ european în care se înscrie Regulamentul (UE) nr. 650/2012 „Succesiuni” și cel privind relația dintre acest regulament și legislațiile naționale. Astfel, în primul rând, atunci când sunt plasate în contextul acțiunii Uniunii Europene de la intrarea în vigoare a Tratatului de la Amsterdam în 1999⁹, soluțiile adoptate nu par deloc originale și inovatoare.

Dimpotrivă, procedura se dovedește a fi clasică (**Secțiunea 1**). La această primă trăsătură caracteristică se adaugă a doua. Într-adevăr, atunci când este analizată din perspectiva relației sale cu legislațiile naționale, procedura de încuviințare a executării este analizată ca fiind o procedură „parțial uniformă” (**Secțiunea 2**).

Secțiunea 1. O procedură clasică

7. Procedura de constatare a forței executorii, astfel cum este definită în Regulamentul (UE) nr. 650/2012, este o procedură a cărei analiză relevă o aliniere la modelul fostului Regulament (CE) nr. 44/2001 din 22 decembrie 2000, cunoscut sub numele de „Bruxelles I”¹⁰ (**1.1.**). Preluarea în noile instrumente legislative europene – pe fond sau în mod expres – a anumitor dispoziții ale unui instrument legislativ preexistent nu este în sine criticabilă. Dimpotrivă, se poate crede, în mod legitim, că acest lucru a facilitat stăpânirea regulamentului „Succesiuni” de către profesioniștii însărcinați cu punerea în aplicare a acestuia. Pe de altă parte, alegerea sursei de inspirație ridică semne de întrebare și provoacă o anumită confuzie la nivelul cooperării judiciare civile (**1.2.**).

1.1. Alinierea la modelul din regulamentul « Bruxelles I »

8. Procedura *exequatur* pretinsă. Legiuitorul UE nu a ales să consacre principiul liberei circulații a titlurilor executorii în domeniul succesiunilor transfrontaliere. Dimpotrivă, a optat pentru o procedură simplificată de *exequatur*, așa cum a fost definită în materie civilă și comercială în fostul Regulament (CE) nr. 44/2001, cunoscut sub numele de „Bruxelles I”¹¹, și, ulterior, în materie de familie, în Regulamentele (UE) nr. 2016/1103 „Regimuri matrimoniale”¹² și (UE) nr. 2016/1104 „Parteneriate înregistrate”¹³.

⁹ Prin prezentul tratat, domeniul cooperării judiciare în materie civilă (reglementat în prezent de articolul 81 din TFUE) intră în sfera de competență a legiuitorului UE, făcând astfel posibilă adoptarea de directive și regulamente europene în acest domeniu.

¹⁰ JOCE nr. L 12, 16 ian 2001, p. 1.

¹¹ Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, JOCE nr. L 12, 16 ianuarie 2001, p. 1. Începând cu 10 ianuarie 2015, acest regulament a fost înlocuit de Regulamentul (UE) nr. 1215/2012, așa-numitul Regulament „Bruxelles I bis”.

¹² Regulamentul (UE) nr. 2016/1103 al Consiliului din 24 iunie 2016 de punere în aplicare a unei cooperări consolidate în domeniul competenței, al legii aplicabile, al recunoașterii și al executării hotărârilor judecătorești în regimurile matrimoniale, JOUE nr. L 183, 8 iulie 2016, p. 1.

¹³ Regulamentul (UE) nr. 2016/1104 al Consiliului din 24 iunie 2016 de punere în aplicare a unei cooperări consolidate în domeniul competenței, al legii aplicabile, al recunoașterii și executării hotărârilor în materie de efecte patrimoniale ale parteneriatelor înregistrate, JOUE nr. L 183, 8 iulie 2016, p. 30.

6. Contenu de la procédure de déclaration constatant la force exécutoire. À la lumière de ces précisions liminaires, la procédure de déclaration constatant la force exécutoire peut être appréciée dans son contenu. Afin de l'analyser, deux angles d'analyse peuvent être retenus: celui offert par l'environnement législatif européen dans lequel s'inscrit le règlement (UE) n°650/2012 «Successions» ainsi que celui portant sur les rapports que ce règlement entretient avec les droits nationaux. Ainsi, tout d'abord, replacées dans le contexte de l'action de l'Union européenne menée depuis l'entrée en vigueur du traité d'Amsterdam en 1999⁹, les solutions retenues n'apparaissent guère originales et innovantes. Bien au contraire, la procédure se révèle être très classique (**Section 1**). À ce premier trait caractéristique, vient s'ajouter un second. En effet, envisagée à l'aune de son articulation avec les droits nationaux, la procédure de déclaration constatant la force exécutoire s'analyse ensuite comme une procédure « partiellement uniforme » (**Section 2**).

Section 1. Une procédure très classique

7. La procédure de déclaration constatant la force exécutoire, telle que définie dans le règlement (UE) n°650/2012, est une procédure dont l'analyse révèle un alignement sur le modèle de l'ancien règlement (CE) n°44/2001 du 22 décembre 2000 dit «Bruxelles I»¹⁰ (**1.1.**). Reprendre, dans des nouveaux instruments législatifs européens – en substance ou expressément –, certaines dispositions d'un instrument législatif préexistant n'est pas critiquable en soi. Au contraire, on peut légitimement penser que cela a facilité la maîtrise du règlement «Successions» par les professionnels chargés de les mettre en œuvre. Le choix de la source d'inspiration pose en revanche question et engendre une certaine confusion à l'échelle de la coopération judiciaire civile (**1.2.**).

1.1. L'alignement sur le modèle du règlement «Bruxelles I»

8. Procédure d'exequatour allégée. Le législateur de l'Union européenne n'a pas choisi de consacrer le principe d'une libre circulation des titres exécutoires dans le domaine des successions transfrontières. Son choix s'est au contraire porté sur une procédure d'exequatour allégée, telle que définie en matière civile et commerciale dans l'ancien règlement (CE) n°44/2001 dit «Bruxelles I»¹¹ et déclinée ensuite, en matière familiale, dans les règlements (UE) n°2016/1103 «Régimes matrimoniaux»¹² et (UE) n°2016/1104 «Partenariats enregistrés»¹³.

⁹ Ce traité fait entrer le domaine de la coopération judiciaire civile (aujourd'hui visé à l'article 81 TFUE) dans la compétence du législateur de l'Union européenne, rendant ainsi possible l'adoption de directives et de règlements européens en la matière.

¹⁰ JOCE n° L 12, 16 janvier 2001, p. 1.

¹¹ Règlement (CE) n°44/2001 du Conseil du 22 décembre 2000 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale, JOCE n° L 12, 16 janvier 2001, p. 1. À compter du 10 janvier 2015, ce règlement a été remplacé par le règlement (UE) n°1215/2012 dit «Bruxelles I bis».

¹² Règlement (UE) n°2016/1103 du Conseil du 24 juin 2016 mettant en œuvre une coopération renforcée dans le domaine de la compétence, de la loi applicable, de la reconnaissance et de l'exécution des décisions en matière de régimes matrimoniaux, JOUE n° L. 183, 8 juillet 2016, p. 1.

¹³ Règlement (UE) n°2016/1104 du Conseil du 24 juin 2016 mettant en œuvre une coopération renforcée dans le domaine de la compétence, de la loi applicable, de la reconnaissance et de l'exécution des décisions en matière d'effets patrimoniaux des partenariats enregistrés, JOUE n° L. 183, 8 juillet 2016, p. 30.

Această procedură este inițiată la cererea „oricărei părți interesate” – în practică, partea câștigătoare – și constă în două etape: depunerea și examinarea sumară a cererii și eventualele căi de atac. În timp ce prima este unilaterală (1.1.1), cea de-a doua este contradictorie (1.1.2).

1.1.1. Priza fază procedurală unilaterală: Depunerea și examinarea sumară a cererii

9. Această primă etapă procedurală, descrisă la articolele 45-58 din regulament¹⁴, este reglementată de norme referitoare nu numai la autoritatea competentă și la modalitățile de reprezentare a solicitantului, ci și la documentele care trebuie furnizate, precum și la amplexarea și urmărirea controlului efectuat.

10. Autoritatea competentă. Cererea de constatare a forței executorii trebuie să fie depusă la „instanța” sau la „autoritatea competentă”¹⁵ din statul membru de executare.

În ceea ce privește competența materială, statele membre trebuiau să furnizeze Comisiei Europene toate informațiile relevante cu privire la entitățile desemnate până la 16 ianuarie 2014¹⁶. În dreptul francez, acesta este directorul grefei instanței judecătorești (în ceea ce privește recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și a tranzacțiilor judiciare)¹⁷ și președintele camerei notarilor sau, în caz de absență sau de împiedicare, adjunctul acestuia desemnat dintre membrii camerei (în ceea ce privește actele autentice notariale)¹⁸.

În ceea ce privește competența teritorială, este prevăzută o opțiune jurisdicțională. Reclamantul se poate adresa entității competente de la locul de reședință al adversarului său sau entității competente de la locul de executare¹⁹. Este probabil ca, în multe cazuri, ambele criterii să conducă la sechestrarea aceleiași entități.

11. Reprezentarea solicitantului. Spre deosebire de fostul Regulament (CE) nr. 44/2000, cunoscut sub numele de „Bruxelles I”²⁰, nu este necesar ca solicitantul să aibă o adresă poștală sau un reprezentant autorizat în statul membru de executare²¹. Această alegere este de natură să simplifice și să reducă costul procedurii.

12. Documente care trebuie furnizate. Cu excepția câtorva excepții, solicitantul trebuie să își completeze cererea cu două documente: o copie a titlului²² care urmează să fie executat – care trebuie să îndeplinească condițiile necesare pentru a stabili autenticitatea acestuia – și un „certificat” întocmit pe baza unui formular standard multilingv anexat la Regulamentul „Succesiuni”²³. Mai exact, acestea sunt formularele II (acte autentice)

¹⁴ Aceste articole se aplică indiferent de natura actului care urmează să fie executat (hotărâre judecătorească, act autentic sau tranzacție judiciară).

¹⁵ Regl. (UE) nr. 650/2012, art. 45, § 1er.

¹⁶ *Ibid*, art. 78, § 1er, punctul a).

¹⁷ Codul de procedură civilă francez, art. 509-2.

¹⁸ Codul de procedură civilă francez, art. 509-3.

¹⁹ Regl. (UE) nr. 650/2012, art. 45, § 2.

²⁰ Regl. (CE) nr. 44/2001, art. 40, § 2.

²¹ Regl. (UE) nr. 650/2012, art. 46, § 2.

²² Regl. (UE) nr. 650/2012, art. 46, § 3.

²³ *Adde*, REGULAMENTUL DE PUNERE ÎN APLICARE (UE) NR. 1329/2014 AL COMISIEI din 9 decembrie 2014 de stabilire a formularelor menționate în Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor, precum și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și crearea unui certificat european de moștenitor, *JOUE* nr. L 359, 16 decembrie 2014, p. 30.

Cette procédure est déclenchée à la demande «de toute partie intéressée» – c'est-à-dire en pratique par celle qui a obtenu gain de cause – et comporte deux phases: celle du dépôt et de l'examen sommaire de la requête ainsi que celle des éventuels recours. Alors que la première est unilatérale **(1.1.1)**, la seconde est contradictoire **(1.1.2)**.

1.1.1. Première phase procédurale unilatérale: Dépôt et examen sommaire de la demande

9. Cette première phase procédurale, décrite aux articles 45 à 58 du règlement¹⁴, obéit à des règles relatives non seulement à l'autorité compétente et aux modalités de représentation du demandeur, mais également aux documents à fournir ainsi qu'à l'étendue et aux suites du contrôle qui en est fait.

10. Autorité compétente. La demande de déclaration constatant la force exécutoire doit être soumise à la «juridiction» ou à l'«autorité compétente»¹⁵ de l'État membre d'exécution.

Pour ce qui est de la compétence matérielle, les États membres devaient communiquer, au plus tard le 16 janvier 2014, à la Commission européenne, toutes informations utiles sur les entités désignées¹⁶. En droit français, il s'agit du directeur de greffe du tribunal judiciaire (concernant la reconnaissance et l'exécution des décisions de justice et des transactions judiciaires)¹⁷ et du président de la chambre des notaires ou, en cas d'absence ou d'empêchement, son suppléant désigné parmi les membres de la chambre (concernant les actes authentiques notariés)¹⁸.

S'agissant de la compétence territoriale, une option de compétence est prévue. Le demandeur peut s'adresser à l'entité compétente du lieu du domicile de son adversaire ou à celle du lieu de l'exécution¹⁹. On peut penser que, dans de nombreuses affaires, l'un et l'autre de ces critères conduisent à saisir la même entité.

11. Représentation du demandeur. Contrairement à ce qui est prévu dans l'ancien règlement (CE) n°44/2000 dit «Bruxelles I»²⁰, il n'est pas exigé que le demandeur ait une adresse postale ou un représentant autorisé dans l'État membre d'exécution²¹. Ce choix est de nature à simplifier et à réduire le coût de la procédure.

12. Documents à fournir. Sauf exception, le demandeur doit compléter sa requête au moyen de deux documents: la copie du titre²² à exécuter – qui doit réunir les conditions nécessaires pour en établir l'authenticité – ainsi qu'une «attestation» rédigée sur la base d'un formulaire type multilingue annexé au règlement «Successions»²³.

¹⁴ Ces articles s'appliquent quelle que soit la nature du titre à exécuter (décision de justice, acte authentique ou transaction judiciaire).

¹⁵ Règl. (UE) n°650/2012, art. 45, § 1er.

¹⁶ *Ibid.*, art. 78, § 1er, point a).

¹⁷ Code de procédure civile français, art. 509-2.

¹⁸ Code de procédure civile français, art. 509-3.

¹⁹ Règl. (UE) n°650/2012, art. 45, § 2.

²⁰ Règl. (CE) n°44/2001, art. 40, § 2.

²¹ Règl. (UE) n°650/2012, art. 46, § 2.

²² Règl. (UE) n°650/2012, art. 46, § 3.

²³ *Adde*, Règlement d'exécution (UE) n°1329/2014 de la Commission du 9 décembre 2014 établissant les formulaires mentionnés dans le règlement (UE) n°650/2012 du Parlement européen et du Conseil relatif à la compétence, la loi applicable, la reconnaissance et l'exécution des décisions, et l'acceptation et l'exécution des actes authentiques en matière de successions et à la création d'un certificat successoral européen, *JOUE* n° L 359, 16 décembre 2014, p. 30.

și III (tranzacții judiciare), care au fost stabilite de Comisia Europeană prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 1329/2014 din 9 decembrie 2004.

Acest certificat se eliberează de către entitatea competentă din statul membru de origine, și anume autoritatea care a întocmit actul autentic²⁴ (în practică, un notar) sau instanța care a aprobat tranzacția sau în fața căreia a fost încheiată tranzacția²⁵. Acest certificat este un fel de „pașaport judiciar european” care permite titlului să călătorească pe teritoriul statelor membre. Acesta precizează statul membru de origine, identitatea și datele de contact ale părților și ale entității – instanță sau altă autoritate – care a întocmit tranzacția judiciară sau actul autentic. În mod similar, se adaugă detalii privind titlul în cauză. De exemplu, ar trebui să se precizeze data, numărul, caracterul executoriu în statul membru de origine, obligațiile de executare ale părților, valoarea și calculul dobânzii *etc.*

Regulamentul (UE) nr. 650/2012 a recunoscut o anumită marjă de apreciere entității competente din statul membru de executare în ceea ce privește primirea acestui atestat. În acest sens, această entitate îl poate scuti pe solicitant de prezentarea certificatului atunci când „se consideră suficient de informată”²⁶. Această soluție permite o mai mare eficiență procedurală, deoarece ajută la reducerea costurilor procedurale asociate cu orice traducere. Cu toate acestea, posibilitatea de a accepta un „document echivalent” cu certificatul este mai discutabilă. Care este rostul de a avea un formular standard dacă nu se solicită utilizarea acestuia? Acest tip de formular – a cărui utilizare dă tonul pentru mai multe proceduri europene dezvoltate în domeniul cooperării judiciare în materie civilă²⁷ – are avantaje reale, cum ar fi limitarea efectelor negative ale multilingvismului în Uniunea Europeană. În timp ce simplifică înțelegerea documentului transmis de către destinatar, aceste formulare facilitează – într-o anumită măsură – controlul regularității acestui document de către autoritatea însărcinată cu examinarea sa. De asemenea, astfel de formulare reduc costurile de traducere. Prin definiție, doar declarațiile din câmpurile de text liber ale acestor formulare vor trebui traduse.

Obligația de a traduce documentele – certificate sau documente echivalente – transmise este clarificată în continuare. Se prevede ca această traducere – sau transliterare – să fie prezentată atunci când este solicitată de instanțele sau autoritățile sesizate cu cererea de constatare a forței executorii²⁸. Cu toate acestea, nimic nu îi împiedică pe solicitanți să anticipeze această solicitare și să facă în mod sistematic traducerea acestor documente de către persoane autorizate să efectueze traduceri în unul dintre statele membre.

13. Controlul cererii. Controlul aplicației este deosebit de succint²⁹. În acest stadiu, nu se pune problema examinării motivelor de refuz al recunoașterii și executării menționate la articolul 60 alineatul (3) (în ceea ce privește actele autentice) și la

²⁴ Regl. (UE) nr. 650/2012, art. 60, § 2.

²⁵ Regl. (UE) nr. 650/2012, art. 61, § 2.

²⁶ Regl. (UE) nr. 650/2012, art. 47, § 1er.

²⁷ Acesta este în special cazul procedurii europene de somație de plată (Reg. (CE) nr. 1896/2006): *JOUE* nr. L 399, 30 decembrie 2016, p. 1), procedura europeană cu privire la cererile cu valoare redusă (Reg. (CE) nr. 861/2007: *JOUE* nr. L 199, 31 iulie 2007, p. 1) sau procedura ordinului european de instituire a sechestrului asigurator asupra conturilor bancare (Reg. (UE) nr. 655/2014, *JOUE* nr. L 189, 27 iunie 2014, p. 59).

²⁸ Regl. (UE) nr. 650/2012, art. 47, § 2.

²⁹ Regl. (UE) nr. 650/2012, art. 48.